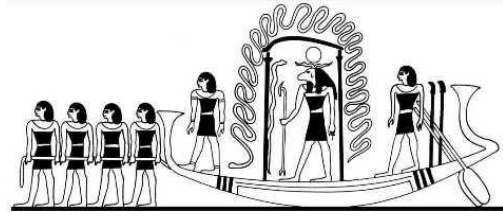

MEHEN Nieuws (26)

28 augustus 2014

MEHEN, Studiecentrum voor het oude Egypte

Beste donateurs en liefhebbers van het oude Egypte,

Het grootste deel van de zomer 2014 is alweer achter de rug, daarom hoog tijd voor een nieuw Mehen Nieuws. Zoals eerder aangekondigd, maakt Joke Baardemans nu deel uit van de redactie en haar eerste bijdragen vindt u in het verslag over de Mehendag en verderop over “Dwergen op magische messen”. Andere onderwerpen in dit Mehen Nieuws zijn:

- Mehendag 28 juni 2014
- Komende lezingen en studiedagen
- Opera Akhnaten
- Nieuwe tentoonstellingen
- Conferentie mummiekisten in Londen
- Overige mededelingen

Mehendag 28 juni 2014

Gastspreker op de druk bezochte Mehendag in het RMO was de heer Dr. R. van Walsem. Maar liefst 65 mensen hadden de moeite genomen om deze interessante middag te bezoeken. De titel van zijn lezing luidde: *Diversificatie en competitie in de decoratie van elitegraven van het Oude Rijk en hun psychologische implicatie*. Aan de hand van veel profane (niet religieuze) afbeeldingen werden zowel de variatie als de overeenkomsten in de Oude Rijks elitegraven (mastaba's en rotsgraven) onder de loep genomen.

De heer van Walsem en Bep Koek (foto Huib van Verseveld); tilapia (foto Brits Museum)

Stijl en vormkenmerken werden bekeken en uitzonderingen op de gangbare conventies werden belicht. Duidelijk werd dat de mate van gelijkvormigheid en stijl nogal eens verschilt met de algemene indruk dat de graven dikwijls volgens eenzelfde, strikt vaststaand patroon zijn vervaardigd. De variatie blijkt doorgaans toch groter dan gedacht en opvallend is dat er vaak ingewikkelde theorieën van toonaangevende vaklieden bestaan die verklaren waarom er van een

bepaald patroon wordt afgeweken. Volgens de heer Van Walsem is het allemaal minder ingewikkeld dan het lijkt. Feit is dat geen enkel subthema in de graven exact hetzelfde is en ook met de hoofdthema's kan eindeloos worden gevarieerd. Eigenlijk is er in de graven maar één vast anker, namelijk de schijndeur. Over het algemeen is er dus een grote diversiteit binnen de grafscènes te zien en de vraag is niet volgens Van Walsem *of* dit toeval is, maar *waarom* het toeval zou zijn. Immers iedere cultuur is aan verandering onderhevig, een cultuur is niet tijdloos. De Egyptische cultuur was buitengewoon competitief en dynamisch. De handwerkslieden verlegden voortdurend hun grenzen en drukte ook een eigen stempel op hun werk. Interessant was de vergelijking die hij maakte tussen de kunstenaar Jan van Eyck met zijn Portret van Giovanni Arnolfini en zijn vrouw uit 1434 en een reliëf uit het graf van Ptahhotep: beide kunstenaars hebben volgens van Walsem zichzelf iconografisch weergegeven in hun werk. Het is een goed voorbeeld van hoe de vaklieden zichzelf een geheel eigen stijl aanmaten, die los stond van de veronderstelde conventies. Zij wedijverden om het beter of anders te doen dan collega-handwerkslieden en daarbij ontbrak het hen soms niet aan humor. Zo getuigen ook de scènes waarin de mens soms wordt vervangen door een aap. De uiteindelijke conclusie van Van Walsem was dat het gedachtegoed met betrekking tot de Oude Rijksafbeeldingen dus niet homogeen is, er zeker en duidelijk sprake is van individuele keuze van de kunstenaar/grafeigenaar en dat de diversiteit dientengevolge aanwezig is. De psychologische implicatie is derhalve niet ingewikkeld, maar komt voort uit een natuurlijke, dynamische en cultuur gebonden ontwikkeling.

Joke Baardemans

Tempel van Esna (foto Jan Koek)

Na de zeer geanimeerde pauze in de Taffehzaal hield Jan Koek een lezing over "*De rol van de tilapia in de religie en de kunst van het oude Egypte*".

Na een inleiding over het eten van vis in het oude Egypte en een bespreking van voorwerpen en afbeeldingen van de tilapia kwam Jan Koek tot de volgende conclusie:

De tilapia begeleidt en beschermt de zonnepark gedurende de nacht en geldt, gezien de broedgewoonte van de tilapia (muilbroeder), voor de zonnegod als garantie voor de nieuwe opkomst (= geboorte). Ook voor de overleden mens is de tilapia een symbool en garantie voor het zich vernieuwende leven en de wederopstanding. De aanwezigheid van de lelie op vele afbeeldingen van de tilapia benadrukt deze rol van de tilapia. Daarnaast is de tilapia mogelijk ook een symbool van vruchtbaarheid. Dat de tilapia werd gegeten verhindert deze symboliek niet.

Op de boekenmarkt was voor menigeen nog een boek aanwezig voor een aantrekkelijk prijsje en aan het einde van de middag ontvingen alle aanwezige donateurs een pen van Mehen.

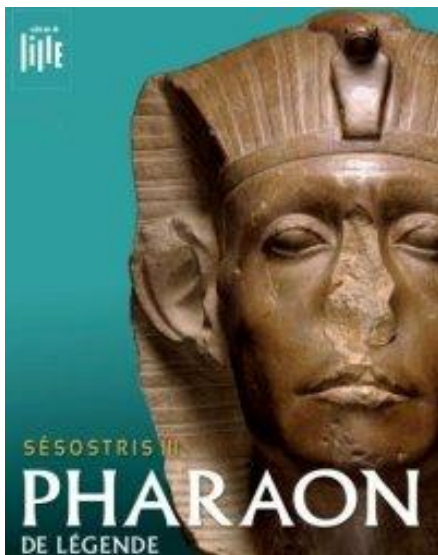
**dinsdag 30 september 14.00 uur,
lezing “Senwosret III, de legendarische farao”, door Jan Koek**

Senwosret III (Grieks: Sesostris) regeerde van ca. 1872 tot 1852 v.Chr. tijdens een van de bloeiperioden van het oude Egypte, het Middenrijk. Zijn regering is een scharnierpunt in de geschiedenis van Egypte. Hij reorganiseert de politiek en het binnenlands bestuur, waarbij hij de macht van de gouvvrsten breekt. Hij verovert Nubië en bouwt er een serie forten; tijdens het Nieuwe Rijk wordt Senwosret III in Nubië vergoddelijkt, zoals in de tempel te Semna te zien is. Hij knoopt diplomatieke betrekkingen aan met (het huidige) Cyprus, Libanon, Turkije, Syrië, Israël en Palestina. Egypte is onder zijn regering een wereldmacht.

Deze veranderingen tonen zich in de enigmatische portretten van Senwosret III. Hij breekt met de traditionele canon door zich te laten afbeelden met een streng en doorleefd gelaat, als teken van zijn wijsheid. Deze beelden getuigen van een geraffineerde koninklijke propaganda. Uit andere kunstwerken uit deze tijd, zoals de edelsmeedkunst, blijken de grote welvaart en de culturele uitwisseling met de naburige landen.

Senwosret III heeft gebouwd in onder andere Amada, Armant, Medamoed en Per Bastet. Hij is begraven in Dasjoer, maar in Abydos is een enorm schijngraf van hem teruggevonden.

Deze lezing is tevens een voorbereiding op de reis naar Lille en inclusief de reissom naar Lille. Uiteraard is de lezing verder voor iedereen toegankelijk.

Affiche tentoonstelling Senwosret III en piramide bij Amheida (foto's internet)

**woensdag 26 november 2014, om 19.30 uur
lezing “Nieuwe vondsten in Amheida: Seti II, Pedoebastis III en andere koningen in Dachla”, door Prof. dr. O.E. Kaper**

In januari 2014 werden de opgravingen van de tempel van Thoth in Amheida (oase Dachla) voortgezet. De vondsten waren opmerkelijk, en de belangrijkste daarvan is al in de krant te lezen geweest: Dachla speelde een rol bij de weerstand tegen de Perzische bezetting van het land. Cambyses zond een leger naar de oase, dat nooit meer terugkwam, zoals Herodotus vertelt. In deze lezing zullen de nieuwe vondsten voor het eerst in hun geheel worden voorgesteld, en de betekenis ervan voor de geschiedenis van Amheida en van Egypte worden besproken.

Facebook Mehen

De lezingen worden ook op facebook (<https://www.facebook.com/www.mehen.nl>) aangekondigd. Carla Meulstee beheert voor Mehen de facebookpagina's.

zaterdag 1 november 2014 in het RMO te Leiden
Studiedag “Sakkara tijdens het Oude Rijk”

Deze dag wordt georganiseerd om de stichting Friends of Saqqara financieel te ondersteunen, alle opbrengsten (minus de kosten) van deze dag zijn bestemd voor de stichting Friends of Saqqara. De indeling van de dag is als volgt:

10.15 – 10.45 uur: Ontvangst en opening

10.45 – 11.45 uur: De piramide van Djoser door Vincent Oeters

11.45 – 12.45 uur: Van koeien en krokodillen in grafdecoratie door Steffie van Gompel

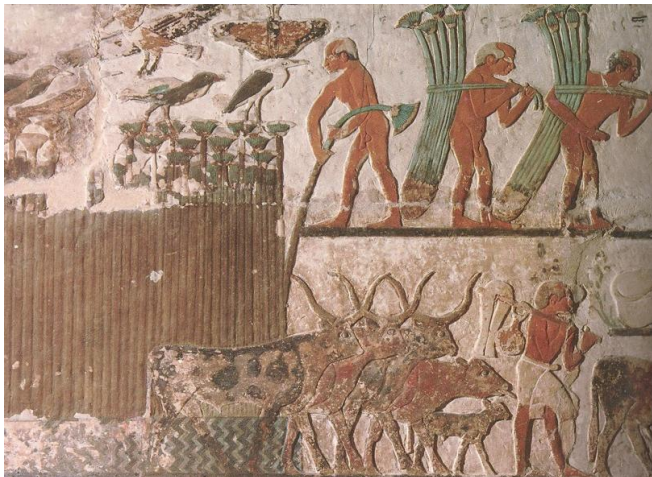
12.45 – 13.45 uur: pauze

13.45 – 14.45 uur: Arbeidsliederen in de elitegraven van het Oude Rijk door Janny Roos

14.45 – 15.15 uur: pauze

15.15 - 16.15 uur: De graven van Neferherptah en Iroekaptah door Jan Koek

16.15 – 16.45 uur: Afsluiting met gelegenheid tot vragen stellen aan de sprekers

Reliëf in de mastaba van Neferkahai (foto's internet)

Aanmelden kan via de website of telefonisch, kosten voor deze dag bedragen € 40,--; voor niet-donateurs € 50,--.

zaterdag 28 februari 2015 in het RMO te Leiden
Studiedag “South Asasif Conservation Project” resultaten van de seizoenen 2013 en 2014
sprekers dr. E. Pischikova, J. Billman en Jan Koek,

Deze studiedag zal met name de opgravingsresultaten van de seizoenen 2013 en 2014 behandelen van de graven van Karakhamon en Karabasken in het Zuid-Asasif. Deze graven geven een vroeg voorbeeld van hetgeen volgt in de grafarchitectuur, teksten en decoratie in de Late Tijd. De kosten voor deze dag bedragen € 50,--; voor niet-donateurs € 60,--. De volledige opbrengst van deze studiedag is bestemd voor het “South Asasif Conservation Project”.

De dwerg op magische messen
Joke Baardemans

Onlangs schreef ik een aantal artikelen voor mijn website (www.beeldvanegypte.nl) over dwergen in de oud-Egyptische kunst. Dwergen staan frequent afgebeeld in graven van de edelen en men komt ze op diverse voorwerpen tegen. Dit betreft zowel menselijke dwergen als dwerggoden. Na mij verdiept te hebben in dit onderwerp viel mij op dat het niet duidelijk is hoeveel dwerggoden er precies zijn en wie zij precies voorstellen. Stellen de afbeeldingen nu iedere keer andere goden voor, met min of meer dezelfde uiterlijke verschijning? In dat geval zou er bijvoorbeeld één dwerggod zijn die meerdere namen heeft, maar misschien met min of meer dezelfde functie. Het kan ook zijn dat dwerggoden tot een groep goden behoort die over dezelfde kernfunctie beschikken, maar daarnaast ook nog andere taken hebben. Hoe het ook zij, feit is dat het binnen de religie van het oude Egypte gebruikelijk is dat goden soms elkaars kenmerken c.q. functie overnemen. Dat kan soms zeer verwarrend zijn omdat dit doorgaans gepaard gaat met een andere naamgeving. Met een moeilijk woord wordt dit syncretisme genoemd.

Bes, Moettempel te Karnak

Potje in de vorm van Bes, Parijs, Louvre (foto's Jan Koek)

De dwerggoden waar wij dikwijls van spreken zijn de god Bes en soms ook Ptah Pataikos. Bes wordt doorgaans afgebeeld als een gemaskerd, lelijk, gedrongen mannetje met korte beentjes, een dikke buik en een vergroot hoofd. Dikwijls heeft hij duidelijke borsten, draagt een baard, heeft grote uitpuilende ogen en laat zijn geprononceerde tong ver uit de mond hangen. Kenmerkend is ook de hoge kroon met pluimen. Ptah Pataikos is de wat meer ingetogen dwergvariant en mist onder andere de specifieke baard en hoge kroon. De functie van het afbeelden van dwerggoden is divers. Zij werden geassocieerd met de zon en beschikten over regeneratieve krachten. Het beschermende karakter van deze godheden voerde de boventoon en is ook het meest typerend voor alle (Bes-achtige) dwerggoden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er op de zogenaamde magische messen, ook wel apotropaia genoemd, praktisch altijd zo'n dwergachtig figuur te vinden is. Magische messen zijn voorzien van kwaad-afwerende afbeeldingen en spreken en dienden ter bescherming van vrouwen tijdens de zwangerschap en bevalling en van kinderen. Zij zouden tevens mensen behoeden tegen slangenbeten en andere kwade invloeden. Magische messen verschenen ook in relatie met begrafenissen. Zij verzekerden de overledene van een leven in het hiernamaals.

De kindersterfte was hoog in het oude Egypte en vrouwen waren tijdens de zwangerschap en vooral ook tijdens de bevalling zeer kwetsbaar. Amuletten en afbeeldingen van dwerggoden

waren dan ook uitermate populair en dat was ook de reden waarom dergelijke afbeeldingen vaak in mammisi (geboortehuizen) te vinden waren.

Magische messen of tovermessen verschijnen vanaf het Middenrijk en werden mogelijk ter hand genomen wanneer men magische spreken reciteerde, spreken ter bescherming van vrouwen en kinderen. Mogelijk dat dit soort amuletten onder de plek werden gelegd, waar vrouwen baarden, bijvoorbeeld onder baarstoelen. Het verhaal gaat dat er met de messen, ter bescherming van kinderen, ook afgebakende cirkels rond hun bedjes werden getrokken, een verhaal dat echter niet met feiten te staven is.

Naar aanleiding van de dwerg op de messen wilde Jan mijn mening weten welke dwerg er nu eigenlijk op dit soort messen werd afgebeeld c.q. of het wel überhaupt een dwerg was. Dus ik ben de boeken weer ingedoken. Gek genoeg missen de dwergen op dit soort magische messen doorgaans een aantal specifieke kenmerken. In plaats van de korte, gedrongen houding die je zou verwachten in het geval van een dwerggod, zijn juist de ledematen en het lijf vaak verhoudingsgewijs frêle en lang. Eigenlijk kun je spreken over een vrij normaal, in bepaalde gevallen, haast vrouwelijk postuur. Wel wordt de karakteristieke houding van (Bes-achtige) goden nagebootst en ook lijkt het wezentje vaak voorzien van een soort maskerachtig uiterlijk. Ook de attributen die het afwisselend bij zich draagt, slangen en messen, zie we eveneens bij dwerggoden terug. Als we naar de andere figuren kijken op de magische messen dan blijken er ook nijlpaarden, kikkers, krokodillen, leeuwen en (ge vleugelde) fabeldieren aanwezig te zijn, eveneens vaak voorzien van kwaadafwerende attributen. Verondersteld wordt dat de dieren verwijzen naar goden die volgens de Egyptische mythologie een beschermend karakter hadden.

Aha, detail magisch mes, Londen, Brits Museum (links) en Lyon (rechts) (foto's Jan Koek)

Hoe moeten we het sprietig wezentje duiden? We weten dat de god Bes, de beschermgod van onder andere vrouwen en kinderen was. De god Ptah Pataikos had meer een algemeen beschermende functie en ook de diverse anonieme dwerggoden kunnen we als zodanig classificeren. Beschrijvingen van magische messen, met name in musea, laten dikwijls de naam Aha vallen. Verondersteld wordt dat de god Aha een voorloper van de god Bes was. Aha, ook wel de strijder genoemd, is een beschermgod van vrouwen en kinderen uit het Middenrijk. Het lijkt dus voor de hand te liggen dat Aha aanvankelijk ook werd afgebeeld op de messen en dat zijn afbeelding, na de toenemende populariteit van de god Bes, werd vervangen door deze zo populaire god. Behalve het maskerachtig uiterlijk voldoen de lijfelijke kenmerken daar echter niet aan, afgezien van de houding. Ook Altenmüller stelt in de *Lexicon der Ägyptologie* dat Aha helemaal geen dwerg was. Dat zou kunnen verklaren waarom de afbeelding op de magische messen niet de zo kenmerkende, gedrongen gestalte heeft van de god Bes. Toch blijft het onduidelijk wie het figuurtje op de magische messen nu voorstelt.

Veronica Dasen beschrijft in haar boek, *Dwarfs in Ancient Egypt and Greece*, een vondst uit het Ramesseum waarbij diverse delen van magische messen zijn aangetroffen met voorwerpen die eenzelfde beschermende en kwaadafwerende functie hadden, zoals een toverstok, vrouwelijke vruchtbaarheidsfiguurtjes, beeldjes van leeuwen of apen en een vrouwelijk Bes-figuurtje wat over een normaal postuur beschikt. Dit figuurtje had duidelijk twee magische bronzen slangenstokken in haar handen. Petrie ontdekte eenzelfde object in el-Kahoen: een dwergachtig vrouwenfiguurtje met een paar magische kleppers in haar hand. Tevens vond hij in een andere ruimte een compleet Bes-masker. Zoals Gardiner het stelt: het zou de professionele outfit kunnen zijn voor een magisch en medisch beroepsbeoefenaar. Het lijkt erop dat de dwergachtige figuurtjes op de voorwerpen, de vrouwelijke tegenhanger van de god Bes en de god Aha, respectievelijk Beset of Ahat, moeten voorstellen.

Het Bes-masker dat Petrie heeft gevonden brengt mij op het idee, hoewel puur speculatief, dat het gemaskerde figuurtje op de magische messen mogelijk simpelweg de magiër zelf weergeeft, die de god Aha of Bes symboliseert, voorzien van kwaadafwerende symbolen en het dwergenmasker. En...als we dan toch aan het speculeren zijn en alles bij elkaar optellen: wat denkt u? Zou de rol van magiër in relatie tot zwangerschap en geboorte, wat echte vrouwenzaken waren, vervuld kunnen zijn door een vrouw? We zien de reacties graag tegemoet!

Bronnen: *Dwarfs in Ancient Egypt and Greece*, V. Dasen; *Pygmies and dwarfs in Ancient Egypt*, W. R. Dawson; *The Oxford Encyclopedia of Ancient Egypt*, art. Magic. R. Ritner;

Akhnaten

Op 24, 26 en 27 juni 2015 is Luxor aan de Maas drie avonden lang het immense decor van de opera *Akhnaten* van de Amerikaanse componist Philip Glass, uitgevoerd door Opera Zuid. Philip Glass is één van de grondleggers van de *minimal music* en misschien wel 's werelds bekendste levende componist. Zijn stijl, gekenmerkt door herhalingspatronen, is wervelend, voortstuwend, bezwerend, meeslepend. Glass' invloed is te horen in de rock muziek van baanbrekende artiesten als David Bowie, Brian Eno, Tangerine Dream, King Crimson en de Talking Heads. Zijn opera's hebben blijvende invloed gehad op de ontwikkeling van muziektheater. De opera *Akhnaten* gaat over de visionaire farao Achnaton, die als eerste gezaghebber in de geschiedenis probeerde het monotheïsme in te voeren. Het is één van Glass' meest majestueuze en lyrische werken, waarin de voor hem gebruikelijke rusteloze, staccato muziek wordt afgewisseld met prachtige gracieuze aria's. Voor meer informatie zie:

<http://www.beeldvanegypte.nl/geinspireerd-door-egypte-home/461-akhnaten-de-opera>

Voor deze serie uitvoeringen van *Akhnaten* zocht Mater Mosa een uitgesproken avontuurlijk operagezelschap, met sterke wortels in het Maasgebied. Opera Zuid was daarom een logische keuze. (zie <http://matermosa.eu/nl/projecten2015/luxor/>). Zie ook onze reisplannen!

Nieuwe tentoonstellingen (Ingrid van Sprakelaar)

In deze rubriek gaat het om nieuw bekend geworden tentoonstellingen of verlengingen; **alle** tentoonstellingen met voorwerpen uit het oude Egypte vindt u op onze website onder Agenda/ Tentoonstellingen. Bovendien vindt u, onder de subkop "museumlijst" een lijst van musea over de gehele wereld met Egyptische objecten. Let u ook op de zogenoemde kleine collecties, deze zijn nu voor Nederland, België, Duitsland (meer dan 100), Frankrijk (meer dan 120), Kroatië

(meer dan 20) en Zwitserland (ruim 60) uitgewerkt. Binnenkort komt Engeland erbij met bijna 300 collecties.

DUITSLAND

- * Attendorn, Das Südsauerlandmuseum: Herzensbrecher auf vier Pfoten. Die Katze – Göttin, Räuber, Kuscheltier. Van 26-7-2014 t/m 19-10-2014.
- * Bonn, Ägyptisches Museum: Muntenverzameling. Permanent.
- * Erfurt, Naturkundemuseum Erfurt: Jäger auf leisen Sohlen. T/m 16-11-2014
- * Keulen, Keulse Dom: Caspar Melchior Balthasar – 850 Jahre Verehrung der Heiligen Drei Könige im Kölner Dom. T/m 25-1-2015
- * Leipzig, Ägyptisches Museum - Georg Steindorff: Kopiert – Gefälscht – Verkitscht - Altägypten neu. Van 11-7-2014 t/m 12-11-2014.
- * Würzburg, Martin von Wagner Museum: Griechisch Ägyptisch! Tonfiguren vom Nil. Verlengd t/m 5-10-2014.

FRANKRIJK

- * Lens, Musée du Louvre-Lens: Des animaux et des pharaons - Le règne animal dans l'Egypte Ancienne. (Dieren en farao's - Het dierenrijk in het oude Egypte). Van 4-12-2014 t/m 9-3-2015.
- * Marseille, Musée d'Archéologie Méditerranéenne: Fragiles: La verrerie antique du Musée d'Archéologie Méditerranéenne (Breekbaar. Het glaswerk uit het Museum). T/m 4-1-2015.
- * Soissons, Musée de Soissons: Tanis, une capitale illustre de l'Egypte Ancienne (Tanis, een beroemde hoofdstad van het Oude Egypte). T/m 12-10-2014.
- * Vannes, Le Chorus: Les femmes au royaume des pharaons (De vrouwen in het rijk van de farao's). Tentoonstelling van 250 replica's van vrouwenbeelden. Van 24 t/m 29-9-2014.

Houten sarcofaag voor kattenmummie (Lens)

Replica in Vannes (foto's internet)

GROOT-BRITANNIË

- * Liverpool, Heropening Garstang Museum: vanaf 17-7-14.
- * Stranraer (Schotland), Stranraer Museum: Ancient Egyptians at Stranraer Museum. T/m 6-9-14.

NEDERLAND

- * Meppel, Drukkerijmuseum Meppel: Uit liefde voor de letter - Kalligrafie door de eeuwen heen. Chinees, Arabisch, Middeleeuws, Hiërogliefen: Letterontwerp - Hedendaagse kalligrafie. T/m 27-9-2014.

SPANJE

- * Saragossa, CaixaForum: Momias egipcias. El secreto de la vida eterna (Egyptische mummies. Het geheim van het eeuwige leven). Van 8-10-2014 t/m 13-2-2015

VERENIGDE STATEN

- * Austin, Blanton Museum of Art: In the Company of Cats and Dogs. T/m 21-9-14.
- * San Bernardino, Robert and Frances Fullerton Museum of Art: Selectie uit de Egyptische collectie van de Californian State University. Van begin 2015 t/m onbekend.

Beelden van de Nubische koningen in het Kermamuseum met de ontdekker Ch. Bonnet, die uitleg geeft (foto Jan Koek)

ZWITSERLAND

- * Hauterive, Le Laténium: Aux origines des pharaons noirs: 10.000 ans d'archéologie nubienne (het begin van de zwarte farao's: 10.000 jaar Nubische archeologie). Van 3-9-14 t/m 17-5-15.

*Het congres "Ancient Egyptian coffins: craft traditions and functionality".
Londen, Brits Museum, maandag 28 juli en dinsdag 29 juli 2014*

Deze twee dagen waren er totaal 18 sprekers die over recent onderzoek, symbolische betekenis, recycling van mummiekisten, iconografie en vele ander onderwerpen spraken. De sprekers waren:

- A. Amenta, Vaticaanse Museum: over nieuwe resultaten van CT scanning van een mummiekist uit de Vaticaanse collectie
- F. Bartos, Universiteit Boedapest: over een bijzondere 22^e dynastie cartonnage
- A. Bettum, Universiteit Oslo: het principe van het gebruik van meerdere mummiekisten in Egyptische elitegraven
- S. Bickel, Universiteit Bazel: laatste resultaten over haar werkzaamheden in het Dal der Koningen en in het bijzonder van KV 64
- K. Cooney, Universiteit van Californië: het recyclen van mummiekisten, dodencultuur in een tijd van economische crisis
- W. Grajetzki, Universiteit Londen: de mummiekist en het graf van de prinses Noebhetepi-chered
- H. el-Leithy: Ministerie van Oudheden, Cairo: de iconografie en betekenis van Atoem op stèles en mummiekisten uit de 25e en 26e dynastie
- E. Liptay, Museum van Schone Kunsten, Boedapest: grafuitrusting uit Achmim in oude en Moderne context

- M. Marée, Brits Museum, Londen: een frisse kijk op sommige Thebaanse mummiekisten uit het late Middenrijk
- G. Miniaci, Universiteit Londen: over risjimummiekisten
- A. Niwinski, Universiteit Warschau: de decoratie van mummiekisten als de theologische uitdrukking van het idee van het universum

Risjikist, Munchen (foto Jan Koek) Mummiekist Nehemesbastet, KV 64 (foto Universiteit Basel)

- G. Schreiber, Universiteit Boedapest: mummieplanken uit graf TT 400
- C. Sheikholeslami, Cairo: twee groepen familiegraven van de 25^e dynastie uit Deir el Bahri
- R. Sousa, Universiteit van Porto: een genealogisch perspectief op decoratie op mummiekisten uit de 21^e dynastie
- A. Stevens, Brits Museum, Londen: mummiekisten uit Amarna als archeologische, sociale en cultische artefacten
- K. Stövesand, Universiteit Keulen: regionale variaties in het decoratie-programma op mummiekisten uit de Late Tijd en de Ptolemaeëntijd
- A. Williams, Universiteit van Liverpool: 25^e en 26^e dynastie mummiekisten, een symbiotische relatie tussen iconografie en structuur
- H. Willems, Universiteit Leuven: de mummiekisten van de voorleespriester Sesenebnef: een Dodenboek uit het Middenrijk?

De lezing over de risjistikisten van G. Miniaci heb ik uitgekozen om iets meer over te vertellen. Tijdens het Middenrijk werden voorwerpen in het graf meegegeven, die als doel hadden om de hergeboorte van de dode te bevorderen. Aan het eind van het (late) Middenrijk verscheen er een nieuw type mummiekist, namelijk mensvormig i.p.v. rechthoekig en gedecoreerd met gestileerde veren; binnen de egyptologie bekend als risjikist, naar het Arabische woord 'risji' dat gevederd betekent. Samen met de komst van deze mummiekist onderging ook de samenstelling van de grafuitrusting en de structuur van het graf een verandering, waardoor het vroegere, figuratieve repertoire van hergeboorte de weg vrij maakte voor een nieuwe gedachtenwereld. Het thema van de hergeboorte werd echter niet vergeten, de iconografie van de risjistikisten toont dat het thema juist verhuisde naar de kist zelf; dit betekent echter niet dat er geen grafgiftten werden meegegeven. De antropeïde vorm en de veren op de kist onderstrepen een sterke verbinding met het concept van hergeboorte uit het Middenrijk. Zo geven de vleugels bescherming aan de dode, denk hierbij aan de Horusvalk die met zijn vleugels de farao beschermt of de gier die ter bescherming boven de farao zweeft. Daarnaast zorgen de vleugels voor de levensadem, denk hierbij aan Isis die met haar vleugels Osiris weer nieuwe adem inblaast.

Reisplannen

Voor de reis naar Soedan in november 2015 blijkt voldoende belangstelling. De komende tijd zullen we proberen het programma rond te krijgen. Het is de bedoeling dat in het volgende Mehen Nieuws het reisprogramma en de prijs bekend wordt gemaakt.

De "International Association of Egyptologists" heeft onlangs bekend gemaakt dat het komende internationale egyptologencongres zal plaatsvinden van 23 tot 30 augustus 2015 in Florence. Mehen is van plan een reis te organiseren rond dit congres, waarbij natuurlijk ook de Italiaanse kunst en cultuur niet wordt vergeten. Indien u belangstelling heeft voor deze reis, laat het Mehen weten.

Indien u mee wilt naar de opera Akhnaten in Megen a/d Maas op 24, 26 en 27 juni 2015, kunt u zich nu opgeven bij Mehen met de voorkeur van de data, de datum die het meest genoemd wordt, zal worden gekozen. U kunt zich opgeven tot 30 september. Prijs is nog niet bekend.

Mehen, Essays over het oude Egypte 2014

Aan het komende boek wordt hard gewerkt, het is de bedoeling dat het boek in november uitkomt. De volgende onderwerpen zullen in het boek aan bod komen:

- De oud-Egyptische demonenleer. Dr. Rita Lucarelli

Papyrus in Berlijn met demonen (foto Jan Koek)

- "Herder wees waakzaam". Van koeien en krokodillen in grafdecoratie. Steffie van Gompel MA
- Het kennisarchief van Gebel Assioet al-gharbi. Prof. Dr. Jochem Kahl
- Magische grenzen op apotropaia. Mr. Fred Vink
- Bloktronen in de rituele scènes van de tempel van Dendera. Suzanne Knauff MA
- "Zwaluwen wekken u, gij die slaapt." Jan Koek
- Het terugkerende water. Fotoreportage vanaf het dak van de tempel van Philae. Jan Koek
- In de voetsporen van Elizabeth Thomas. Huib van Verseveld
- Elefantine. Dr. Dietrich Raue

Voor alle betalingen inzake Mehen: rekeningnummer NL86INGB0671936387, BIC: INGBNL2A t.n.v. mevrouw B.J. Koek-Overvest e/o de heer J.G. Koek te Elst (U.). Wij hopen u binnenkort bij één van onze activiteiten te ontmoeten.

Met vriendelijke groeten,
namens "Mehen"

Bep en Jan Koek
www.mehen.nl